

نازانیت کۆی بوو له بەرئەوێ بە ضاوبەستراوی بە سەیارە بردوانەتە ئێ و شوێنە

ئەوێ ماوەی نێطەرانی کردنی ئەمریکە کە ئێوەیە هێرشەکان هەتا دیت تیشکەوتوتر و ریکخراوتر دەبن. وادیارە تۆری بەهێز لە ئیشکردن بۆ وەرطرتنی جەنجاوێرانی تازە و ئەداکردنی ضەک و ئارە لە خەڵکانێک و بزنیکی زۆرەو

هێرشێک کە لە کۆتایی مانگی کانوونی یەکەمدا کرایە سەر بنکەبەکی سونای ئەمریکە لە موسل 19 سەربازێ ئەمریکە تیا کوزا و سەرەتای ماوەیەکی طرز بوو لە توندوتیژی بەر لە هەلباردنەکان. دمارە ئێ و ئەمریکانە ئێ و هێرشەدا کوزان زیاتر بوو لە دمارە کوزراوانی ئەمریکە لە هەر تاکە هێرشێکی تردا لە سەرەتای شەڕەو ئێ نا ئیستا

لە کاتێک تەقینەو و کوشتن بونەتە رووداویکی رۆدانە و تیکرای دمارە ئێ و هێرشانە ئێ لە سەرئاسەووری عێراقدا 80 هێرشە لە رۆژیکدا، بە ئێی رانۆرتەکانی کە نالەکانی میدیا. گوشتنی یاریدەدەرانی طەورە ئیای ئیئینی شیعە مەزەب ئایەتولای عوزما عەلی سێستانی و تێبێنێلێ وەک تەسریحە کە ئێ بوو موسەب زەرقاوی کە سەرکردە ئێ میلیشیایە و بە رەسەلەک ئوردوونە، ترسی ئێوە ئێ لە دێ خەڵکدا ضاندوو کە یاخیبووەکان هەولێ ئێوە دەدەن شەڕێک لە ئیوان هەردوو کۆمەڵە ئێ شیعە و سونەدا بەرئا بکەن

تۆی دۆج دەلێت "جەنجاوێران بەردەوام باشتر دەبن. ئێ طەر کاربێرێان لە سەر هێلێ بە ئیانی و ئێ بکیشیت، ئێ و ماوەیە کە بەرە و سەرەو هەلکشاو. ئێ طەر یەکیک شتێک فێربێت، ئێ و یاخیبووەکان ئێ و مەعریفە تازە بە شێوە بەکی کاربێرێان بلامدەکە ئێ

کرۆکە بە عەسی کە ئێ

هەرزەندە یاخیون لە ریشە بە عەسی کە ئێ تێراندو و تەنها یاخیونێکی بە عەسی ئێ، زۆرێ خەلک لە سەر ئێ کۆکن کە لایە نطرانی دلسۆزی تیشوئێ و حیزبە وەک هێرێکی بزوبنەر لە ناو یاخیوندا دەمێنەو

ئێ و لایە نطرانە ئێ بە عەس سەرۆت و ئارەبەکی زۆریان لە بەردەستدایە لە بەر ئێوە ئێش ئێوە ئێ ئەمریکە کان بطنە جێ بانکەکانیان بری، هەروەها برێکی زۆر ضەک و سەرزاوێ تریان لە بەردەستدایە کە زۆرێ بان لە ریطە ئێ سنورە ئێدە لاقە کە ئێ عێراقو دێتە ناوێ. لە طەل هەبونی تەنها 150 هەزار سەربازێ ئەمریکە لە عێراقدا، هاوشێوەکانی زەرقاوی و هەلسوراوانی تری قاعیدە کیشە ئێ کە میان هەبە لەوێدا بێتە ناو عێراقو و بە کە ئی خۆیان بسورینەو ئێدا

سەربازانی هاوئێمانان هێند سەرقالی طەران بون بە دوا ئێ ضەکی کۆکودا و هەروەها هێند سەرقالی ئاراستنی کێلە و ئالایشتە نەوتیەکانی عێراق بون، جەخانە ئێ ضەکە تەقلیدیەکان بێ هیض ئارێرطارێک بە جێهێلران و ئشتطوخیان

لە ماوە ئێ و هەلەمە ئێ تالانی ئێ دوابە دوا ئێ کەوتنی بەغدا بەرئابوو، بری زۆرۆرەو ئێ لە موشەک و هاوێ و لوغم کەوتنە دەستی یاخیبووە ضەکدارەکان

بە عەسی کان بە شێوە کە ئێ بێوتە ئامادە بون بۆ طێرانی رۆلێکی ئێ؛ ئێ و ئێ ئێ بێتە رۆرشانییەکی رێبێشانە ئێ لە بزوتنەو ئێ کە یاخیوندا، بە حوکمی ئێ و ضالاکێ بێتە ئێ ئیوانی دەزطاً ئێ مێنەکانی سەدام ئێ نجامیندەدا و هەبونی برێکی ئیجطار زۆر لە زانیاری هەوالطری لە سەر خەلکی ئاسایی کە لە فایلدا هەلطیران

ووت "بە عەسی کان خۆیان کوشتن و برین و سەربرینان ئێ نجامدەدا کاتێک لە سەر حوکم بون. (IWPR) سەرزاوێ کە ئێ عێراقی بە "خۆیان لە سەر ئێ نجامدانی ئێ و شتانی ریهێنران. ئێ و ئێ هەموو شتێک سەبارت عێراق ئێزان و ئارە و ضەکیشیان هەبە

ئێ و بێرکردنەو ئێ هەبە ئێ و زانیاری هەوالطری مەیدانی ئێ ئیوانی دەزطاً ئێ مێنەکانی تیشوئێ بە عەس هەبانە بە کاردەهێرین بۆ هەندێک لە و هێرشانە ئێ کە طروئە ئیسلامیە رادیکالەکان و طروئێ تر ئێ نجامدەدەن کە ئێمان هێرێ مرۆبی بۆ دابیندەکن

لە ضاوئیکەوتنێکدا کە لەم دوايانەدا لە طەل رۆدانە ئێ هاوئێدا لە سلیمانی ئێ نجامداو، سەلاح موختاری طەورە بە عەسی بانطەشە ئێ دەکات کە حیزبە کە ئیستا "سەرکردایە ئێ یەکیک لە مەزتربین و دێرتربین و ئالۆزترین شۆرشێ ضەکدارێ دەکات لە ددی "کۆلۆنیالیزم لە میدووی مرۆطایەتدا

فیب مارکة ئەندامیکێ بالآی هەلبێژدراروی ئەبمانطای وێلابەتە بەکەرتوووەکانە بۆ ناشتی و نوسەری کتێبی مێژووی هاوئەرخێ عێراق دەلێت "عەرەبی سوننە ناتوانن ساوەرێی ئەو بەکەن فەرمانرەوایی عێراق بەکەن. ئەوان لە ئۆستە (Iraq's Modern History) "طەرەکاندا نابن."

لەدەستدانی هەببەت و دەسەلات بەو شێوە سەختە ئالەنەری سەرکەکی ئەو رووداوانیە کە ئێستا ئەطوورەن. لە شتی هەموو "ئەمانەو، هەستکردنیکە بە خەسارەت کە ئیتر مەوقیعیکی زالیان نایبەت لە عێراقی نوێدا"

ئێبوستە هاوئەبمانان صی بەکەن؟

لە ئەمریکا، ئشتطیری بۆ جەنط بەخێرایي کەمدەکات. صەند راترسێک کە بەم دواییانە ئەجامدراون نیشاندەدات کە لە 56% ئەمریکەکان ئیئانوايە زبانهکانی شەر لە سووێکانی زبانه، لە کاتیکدا لە 60% ی ئەمریکەکان ئەو شێوازی ئەمریکا مامەلەي لەطەل بارودوخی عێراقدا ئیدەکات بەباش نازان.

ئەنالیستان نامادە بەو دەکەن کە شەری طیتنام صەندین سالی ئیصو هەتا بوە شەریکی نەوېستراو لەلایەن خەلکەو و ئەمریکای نېطەران کرد، بەلام ئیستا ئەمریکا بە تەواوێ نازانیت صۆن کیشەکانی عێراقی صارة سەریکات - بەشیکي لەبەر ئەوێ هیشنا نایەوت صیکیکي طریمانە ئەسلیەکەي خۆي بەکاتەو بۆ شەر و قبولي ئەو بەکات کە هەلە بو کاتیک صاوەرێی ئەویدە کرد لە سەرئاسەری عێراقدا بە رزطارگەر لەقەلە مېدرت.

ئەنالیستیکي ئەمریکي کە نەبوست ناوي خۆي ئاشکرا بەکات ووتی "لەلایەن رامسفیلد و سەرۆکی دەستەي ئەرکانەو برفکران و لە "راستیدا ئیموانیە هیص ئلایکیان هەبیت"

لەبەر ئەوێ ئیدارەکەي بۆش عێراق وەکو بەشیک لە شەرە فراوانترە کەبان لە دزی تیرۆر سەبردەکەن، بېرۆکەي دانوستان لەطەل لانیکەم هەندیک لە یاخیوان تا ئیستا شتیکی زەحمەت بوە بەکرت.

کاتیک هیزي ئیدادەي دەریایي (مارتیز) ئەمریکي لە فەلوجە کشانەو و لە مانطی نېسانی رابردودا، فایلي ئەمنیان تەسلیمی کۆمەلێک ئەفسەری ئیشووي عێراق کرد و بە لیوای فەلوجە ناووزەدکرا. بەلام هەر زوو هاوئەبمانان ناصاربون ئەو لیوایە هەلبو شینەو کە نەک هەر نەبتوانی قەلاصۆي صە کدارەکان بەکات، بەکو بەشێوەیکي صالاکانە یارمەتیاندا لە ریتطەي تەسلیمکردنی صەک و سەبارە و جیهازەو بە یاخیوان. تەنانەت هەندیکیان بە شداریان کرد لە هیرشکردندا بۆ سەر هیزەکانی ئەمریکا.

کەواتە ئەطەر دانوستان کیشە ئامیز بېت، وە ئەطەر "صارة سەریکی سەربازي نەبیت" بۆ یاخیوون صە کداري وەکو تۆبي دۆج دەلێت ، ئەوا ئېبوستە ئەمریکەکان صی بەکەن؟

صاودێرانی عێراقی ئەلین یەکەم هەنطاویکی طرنط کە ئېبوستە بنریت صارة سەرکردنی نېطەرانیەکانی هەموو کۆمەلطەي سوننەيە لە عێراقدا، کە ئیستا بنکەیکي جەماوەري ئشتطیری کردنی یاخیوان و ریتطەیان دەن ئازادانە بە ناو ناو صە سوننە نشینەکاندا هاوئەصۆ بەکەن.

طرونی قەیرانی ئیوودەو لێتی لە رانۆرتیکیاندا لە کانوونیکەمی 2004 و لەسەر بنەمای ئیشي مەیدانان لە عێراقدا نوسوویانە "ئەو ترسەي یاخیوان هەستیان ئیدە کرد بەرەبەرە رەوێو. ئیستا بە ناسانی لە نیو دانیشواندا هەلدەسورین؛ ئەو دانیشوانەي یان ئشتطیریان دەکەن یان ملکەصن"

ئەنالیستان دەلین ئەبوا کاری توندوتیزي لە بەعسې و ئیسلامیە تۆخەکانەو صاوەروانیکرایە، بەلام ئەو بېئومیدییە کە هەندیک خەلکي ناسایی عێراقی ئالنا بۆ ئەوێ صەک هەلبطرن بەشیکي طەرە بوە لە کیشەکەدا.

لە ووتاریکیدا لە رۆژنامەي بۆستن رېطیوي ئەمریکیدا، ئەحمەد هاشم ووتیو نیازصاکي صیني مامناوەندی لە عێراقدا، کە زەخیرەیکي زۆر طرانەها بوو بۆ هاوئەبمانان، لەدەستصوو کاتیک ئەمریکەکان نەبانتوانی ئەم صینەي کۆمەلطەي عێراقی بشارتیزن دوای نەمانی یاسا و نېزام و ئەو ئشبوێ ئابوریە کە لەطەل دا طیرکردندا سەربههەلدا.

ههروهه كو عيراقية كي سوننة به نه حمده هاشمي ووتبو، "نه طهر نه مريكه كان بهاتنايه و خزمه تطوزاربه طشتيه كانمانيان نه وره تيبدايه و ئيشيان به خه لكه كه مان بهينايه و ته كنولؤ ذياكه ي خؤانيان به بهينايه، نه وا ئيمه هينده بيئوميده ده بوين. به لام شتيكي قبولكراو نيه به به ئيمه وه كو مرؤط كه ئاش ساليكيش نه مريكا هيشنا ناتوانيته تهنانهت كاربه اشمان به دابين بكات

به ده ستهيناني شتطيري دانيشتوان به طشتي له وانويه ستراتيدكي دهه-باخيوني كاربه ترتيب له شهركردن له طهل طروهي ضه كداري درؤنط و نادباردا

ههروهه نه حمده هاشم نه و تيبينه ده دات كه "به بيئه شكردي ياخيون له تينه راندي كؤتوبه نده كاني ناوضه طه را بي [واته نه بيته ياخيوني كه له سهرتاسه ري وولاندا -وه رطير-] نه وا ضه قي فورسا بي بطومان ده كه ويته لاي خه لك -هاولانيني ئاساي عيراقه كه زؤر به تاسه وه نه به ئاسايش و ضه سئاندي ياسا و نيزام و دواترپش ضالاكي نابوري

كردنه ئامانجي به شه كاني تري كؤمه لظه ي سوننه

نه و سونانه ي كه له وانويه به رده وه نديان جياوازيته له ياخيويه ضه كداره سوننه مهزه به تؤخه كان، له وانوه رؤشنييران و بازرطانان، ضه ند به شيكي تيبينكراون له كؤمه لظه ي سوننه كه نه توانرته قسه يان له طهل بكرته

فيب مار له نه يمانطاي و بلايه ته يه كطرتوه كان به ئاشتي ئاماده به نوخيه ي سوننه ي شارنشينده كات - كه نوخيه يه كي ئيشه وه ري رؤشنييران و وولانيني جيهان طه راون- ده ليت ئاسانتره نه م نوخيه يه ئاوتزاني عيراقه نو ي بكرته ضونكه، به تيصه وانويه هاوتا. طوندن شينه كانايانه وه، هه سترديكي راسته قينه يان نيه به شوناسي خيله كي

ههروهه نه مريكا نه توانرته نه و دابه شيونه ميذوييانه ئيستغال بكات كه له نه و سوننه كان خؤاندا هه به. سامي زوبه يده ي زانكؤي بيركيك ده ليت نه طه ر بطه رينه وه به سهرده ماني ئيمتراتوره ته عوسماني، دوو كؤمه لظه ي سوننه ي جيا له عيراقدا ئيكه وه ذياون، هه ميشه نه م ئيكه وه ذبانه ئيكه وه ذبانيكي ته با نه بوه. خيرانه فه رمانره واكان له به كيكاندا بون و خه لكي سيطؤشه ي سوننه ش له وي تريناندا بون

سامي نه ليت هه تا نه نجاكان و شه سته كان نه م به شه ي دوايان (خه لكي سيطؤشه ي سوننه ي-وه رطير-) زؤربه يان جوتباري هه دار بون كه له دواكه توترين به شي نه و وولانده ده ذيان. ريذه ي نه خوينه واري تبايناندا به رز بوو، رووي ليكصوني كه م هه بو له نيوان نه مان و فه رمانره واكاندا له به غدا و موسل. به لام ده سه لاتيان طه شه ي كرد ئاش نه وه ي ده ستيا نكرد به داينكردني هيزي مرؤبي له خؤان به به به شي بنه ره ته هيزه كاني ئاسايش، وه دواترپش به ريمي به عس

سامي زوبه يده ووتي "خه لكي سيطؤشه ي سوننه ي سه رضاهه ي سه ره كه ي سه رازطرتن بوون به سونا و زؤريان ضونه كؤليدي سه رازي و بونه نه فسه ر. نه مه ش سه رضاهه ي هيزيان بوو له كوده تاكاني دواتردا، به لام هه رطيز رووبه روو نه و سوننه كؤنانه يان نه بينيه وه كه "رفيان له مان ده بوه وه

سامي تيبويه نه م ريطه سه رازبه ي ئيسنا به ضاره سه ركردني كيشه ي ياخيون به كه لك نايه ت و وه كو زؤربه ي نه و ئسؤرانه ي بواري ضاوتيكه وتني له طهل كردون ئاماده به وه ده دات كه شيوازيكي سياسيانه تر - دروستكردني هاوته يمانيني له طهل (IWPR) عيراق كه هه ر كه س ئاماده ي ووتو يذكردنه- سه ركه وتوتر ده بيت به مامه له كردن له طهل دانيشتوان و له طهل ياخيويه كانيش

سامي باسي له وه كرد كه "به ك ويستني زؤر به هيز هه به: زؤرينه ي خه لك له هه مو شوينيكي نه و كؤمه لظه ي، نه وه نده ي ريقان له نه مريكه كان يان شيعه كانه، نه وه نده ش ذبانيكي ئاراميان ده ويت. نه يانه ويت ئيشيان هه بيت، خيرانيان هه بيت، نه مه ئالنه ريكي به هيزه. "خه لكانيكي زؤر هه ن كه ده يانه ويت ريكه وتن بكن به خاتري ذبانيكي ئارام. نه مه نه وشته يه كه ئيوبسته نه مريكه كان ئيشي به بكن

به شداريكرديان له سياسيته دا

له طهل نه وه شدا، ضه ند له مته ريك هه به له به رده م به شداركردني كؤمه لظه ي سوننه ي و هينانيان به سه ر ريطاي دبالؤطي به توندوتيدي. و دواترپش ناواخنكردنيان به ناو سياسيته ي طشتي وولات

سوننة بيبهشن له هه بوني حيزبي سياسي توند-دامه زراو و خاوهن ميذووي جوراوجور و كو نهوهي كورد و شيعه هه يانه، نه مه ش كيشه يه كي بۇ نه وانه دروستكردوه كه ده يانه وبت ديوازي توندوتيزي و توفاندين ببه زين و بزن بۇ ده نطدان له هه ليداردنه كه دا

حيزبي ئيسلامي عيرافي، كه طروتيكه سونننه و نه بوه ندي هه يه به ئيخوان موسليمينه وه كه ريخراويكي فراوانتره وه له خوره لاتي ناوه راستدا، له حكومه ته كاتيه كه و هه روه ها به شداريكر كردن له هه ليداردندا، كشابه وه

به لام وه كو ناماده يك به وه يه كه به شداربوني زياتر له نه روه كه دا به دوور نازانريت، نه نداميكي نه نجومه ني سه روكابه تي نه و حيزبه به ناوي عمار وه جهه وه له رۇدنامه ي نه لحه ياتي رۇدي 14 ي كانوني يه كه م كوتيكي ليوه رطيرابو كه تيايدا ووتوي حيزبه كه ي رطه له نه نداماني ناظره ت ده نطبه دن و نازان له وه دا هه ر ليستيكي حيزبه كان هه ليدارين كه خۇيان ده يانه وبت

ده ستتي زاناياني ئاييني موسلمان (هيه ته علماء المسلمين) كه ده ستبه كه له ضنه ده كه سايه تيه كي ئاييني سوننه ي خاوهن نفوز تي كه اته وه داواي موقاته عه كردتيكي ته واوه تي هه ليداردنه كان ده كات هه تا سه ربا زاني بياني له وولاتدا بن

شك (خيار) ي تر هه يه بۇ نه و سوننانه ي نه يانه وبت ده نطبه دن

نه طه رضي هاو نه يمانيتي عيرافي يه كطرتووي خاوهن نفوز زورجار وه كو بلوكيكي شيعي سه يره كريت و حيزبه شيعيه سه ره كه يه كان ده طرتيه وه وه كو نه نجومه ني بالاي شورشني ئيسلامي له عيراق و حيزبي ده عوه ي ئيسلامي و كو نطره ي نيشتماني عيراق، به هيص جورتيك نه م هاو نه يمانيتيه هاو نه يمانيتيه كي ته با و تاكره نط نيه و هه نديك سوننه له خوه طريت، ديار ترينيان شيخ موحسين عه جيل نه لياوه ره كه سه روكي بالاي شه ممه ره - كه طه و ره ترين عه شيره ته له عيرافدا

سياسه تمه داراني شيعه به نابه دلويه جه ختيان له سه ر نه وه ده كرده وه كه نه روه سي سياسي ناش هه ليداردن تيوسته هه موو لابه نه كان بطرتيه وه، وه كه هاو نه يمانيتي عيرافي يه كطرتوو نه و سه ركه وتنه ي له وانه يه به ده ستتي به يتت له هه ليداردنه كه دا ئيستغلالي ناكات بۇ وه ده رناني به شه كاني تري ميله تي عيراق

بازاكي شيخ موحسين، غازي نه لياوه ري سه روكي عيراق، سه ركردايه تي بلوكيكي ركه به ره ده كات به ناوي (العراقيون) واته عيراقيه كان، كه به نشته ستن به ضنه عه شيره تيكي جوراوجور و ضنه حيزبيكي سياسي ضوكتر بنيانتره وه. وه كو زورتكي تري ليستي كانديه كان، ليستي عيراقيه كان هه وليكي هوشيارانه يدا بۇ تيه راندي دابه شونه ئيتني و ئايينيه كان. حاضم نه لحه سه ني نه ندامي حيزبي ئيسلامي عيرافي كه برياريدا له نه روه كه يه كه وه زيري نيشه سازيه ده ستله كارنه كيشيته وه كاتيكي حيزبه كه ي له مانطي كانوني يه كه مده له حكومه ت كشايه وه، دواتر نه بوه نديكر ده به ليستي (العراقيون) وه

ئايا دابه شكردني عيراق شكه ؟

هه موو كه س له سه ر نه وه كو ك نيه كه نه توانريت يه كيتي خاكي عيراق بشاريتت. هه نديك له نه ناليستان و صاوديران موحاده له ي نه وه ده كه نه كه ته نها رطه بۇ ده رضوون له و توندوتيزيه ي ئيسنا و ضاره سه ري دريخايه ن بۇ ناره زا يي سوننه دابه شكردني نه و وولاتيه له بۇ كورد (autonomous) نيوان سي كومه لطة سه ره كه يه كه يدا - ده وله تيكي طه و ره له باشور بۇ شيعه كاني عيراق، باكورتيكي نه تونوم و ناوه راستيش بۇ عه ره بي سوننه به جيه تيرت

سه رضاه وه يه كي نه مريكي كه داواي كرد ناوي ناشكارا نه كريت ووتي نه مريكا له باتي ناشتيكر دن و به رنامه دانان بۇ هه ليداردنه كان، ده بيت "رولي مامانيك بييتت بۇ دابه شكردني عيراق. نه مه شتيكي زه حمه ت ده بيت، به لام زور باشره له شه ري قورسي ناوخو و "ناكتا و كوردي ره طه زي

هه رضه نده نه م شكه به ده طمه ن له ناو خه لكاني عيرافي عه يره - كوردا باسه ده كريت، به لام ضنه لابه نطريكي هه يه له ني وه نديك له نه ناليسته بيانيه كاندا، له وانه لورن تومشن، كارمه ندي هه لسوراوي سه ره كه ي له نه يمانطاي ليكسينطن، كه كومه له يه رمه نديك له خوه طريت و باره طاكه ي له ظير جينا يه. تومشن نه و رايه ي هه يه كه به ريتانيه كان ده وله تيكي ناسه ركه وتويان دروستكرد كاتيكي عيراقيان داوي جه نطي جهاني يه كه م تي كه ينا و كو ترانه ضنه سنوريكيان كيشا و ضنه دين طروني ئيتني و تايه فقه يه طه ري جوراوجوربان ناضاركر ده تي كه وه له ناو هه مان وولاتدا بدين

